

Teresa Listwan

Możliwości przygotowania zawodowego w systemie kształcenia Ochotniczych Hufców Pracy

---

Problemy Profesjologii nr 1, 85-91

2010

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Teresa Listwan

MOŻLIWOŚCI PRZYGOTOWANIA ZAWODOWEGO W SYSTEMIE KSZTAŁCENIA OCHOTNICZYCH HUFCÓW PRACY

Streszczenie

Młodzież ucząca się w Ochotniczych Hufcach Pracy otrzymuje szansę rozwoju zawodowego. Przygotowanie zawodowe tej młodzieży jest realizowane na etapie Gimnazjum oraz Zasadniczej Szkoły Zawodowej. Edukacja zawodowa odbywa się na zasadzie łączenia wiedzy teoretycznej z umiejętnościami praktycznymi. Efektem takich działań jest młody wykwalifikowany pracownik w określonym zawodzie.

POSSIBILITIES OF PROFESIONAL PREPARATION IN THE EDUCATION SYSTEMS OF THE VOLUNTARY LABOUR CORPS

Summary

Youth studying in the Voluntary Labour Corps receives a chance to develop professionally. Professional preparation of the youth is conducted at the level of junior high school as well as vocational school. Professional education joins theoretical knowledge and practical skills. The effect of such actions is a young qualified worker of a specific profession.

System kształcenia i wychowania w Ochotniczych Hufcach Pracy reguluje podstawowy akt prawny dotyczący problematyki oświatowej w Polsce, którym jest Ustawa z 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. nr 95/1991 z późniejszymi zmianami)¹.

W ustawie zapisano, iż system oświaty zapewnia m.in.:

- możliwość pobierania nauki we wszystkich typach szkół przez dzieci i młodzież niepełnosprawną oraz niedostosowaną społecznie zgodnie z indywidualnymi potrzebami rozwojowymi oraz predyspozycjami, możliwość uzupełniania przez osoby dorosłe wykształcenia ogólnego, zdobywania lub zmiany kwalifikacji zawodowych i specjalistycznych,
- zmniejszanie różnic w warunkach kształcenia, wychowania i opieki między poszczególnymi regionami kraju, a zwłaszcza ośrodkami wielkomiejskimi i wiejskimi,

---

¹ Ustawa z 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. nr 95/1991), Warszawa Urząd Rady Ministrów, s. 1277-1288.

- opiekę dzieciom i młodzieży osieroconym lub pozbawionym całkowicie lub częściowo opieki rodzicielskiej, a także uczniom pozostającym w trudnej sytuacji materialnej i życiowej.

Zgodnie z art. 2. pkt. 8. w/w ustawy system oświaty obejmuje również Ochotnicze Hufce Pracy, których zadania określono w art. 69. według występującego tam zapisu ust. 1. „Zadania w zakresie kształcenia i wychowania młodzieży wykonują także Ochotnicze Hufce Pracy, organizowane na zasadach określonych w odrębnych przepisach”, natomiast ust. 2. stanowi, że Ochotnicze Hufce Pracy umożliwiają młodzieży w wieku powyżej 15 lat, która nie ukończyła szkoły podstawowej lub gimnazjum albo nie kontynuuje nauki po ukończeniu tych szkół, zdobycie kwalifikacji zawodowych oraz uzupełnienie wykształcenia podstawowego lub gimnazjalnego². Ponadto ustawa z dnia 14 grudnia 1994 r. o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu (z późniejszymi zmianami) w art. 43 stanowi, że:

Art. 43. Ochotnicze Hufce Pracy wykonują we współdziałaniu z jednostkami samorządu terytorialnego zadania państwa w zakresie kształcenia, zatrudnienia i wychowania młodzieży, a w szczególności:

- 1) prowadzenia działalności wychowawczej, profilaktycznej i resocjalizacyjnej oraz udzielenie pomocy młodzieży zagrożonej bezrobociem, niedostosowanej społecznie oraz wymagającej specjalnej troski i oddziaływań,
- 2) organizowanie zatrudniania młodzieży,
- 3) tworzenie warunków uzyskania oraz podwyższania kwalifikacji zawodowych i ogólnych, a także przekwalifikowania zawodowego młodzieży³.

Minister Pracy i Polityki Społecznej uwzględniając powyższe zapisy wydał rozporządzenie, które w sposób szczegółowy reguluje zakres działania OHP (Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej w sprawie szczegółowych zadań oraz organizacji i szczegółowych zasad funkcjonowania OHP z dnia 11.07.2000 r. (Dz. U. nr 56/2000) OHP wykonują zadania państwa w zakresie kształcenia, doksztalcania, zatrudnienia i wychowania młodzieży m.in. poprzez:

- wspieranie systemu wychowawczego i edukacyjnego państwa,
- aktywizację społeczną, zawodową i ekonomiczną młodzieży,
- organizowanie praktyk zawodowych w kraju i za granicą,
- podejmowanie innych form działalności umożliwiających podwyższanie kwalifikacji zawodowych lub przekwalifikowanie,
- podejmowanie, wspieranie wszelkich inicjatyw służących przeciwdziałaniu bezrobociu, wychowaniu w procesie pracy⁴,

Zgodnie z ustawą z dnia 20 kwietnia 2004 (Dz.U. Nr 99/2004) art.12, pkt. 5 Ochotnicze Hufce Pracy prowadzą poradnictwo zawodowe dla młodzieży oraz Mobilne

---

² Tamże, s. 1277-1288.

³ Ustawa z dnia 14 grudnia 1994 r. o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu (Dz.U. Nr 1/95 poz. 1 z późniejszymi zmianami).

⁴ Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej w sprawie szczegółowych zadań oraz organizacji i szczegółowych zasad funkcjonowania OHP z dnia 11.07.2000 r. (Dz.U.nr 56/2000), K.P.R. M.s. 3457-3458.

Centra Informacji Zawodowej⁵. MCiZ zajmuje się niesieniem pomocy młodzieży zwłaszcza tej mieszkającej daleko od wielkich miast poprzez przeprowadzenie w ich miejscu zamieszkania zajęć przybliżających informacje o zawodach, możliwościach kształcenia, rynku pracy. Według powyższych zapisów określono podstawowe grupy młodzieży, do których kierowana powinna być oferta kształcenia i szkolenia organizowanego w ramach Ochotniczych Hufców Pracy należą do nich:

- 1) młodzież pochodząca z rodzin dysfunkcyjnych, patologicznych, niedostosowana społecznie, zagrożona patologią, która nie realizuje obowiązku szkolnego lub obowiązku nauki,
- 2) młodzież o zmniejszonych w stosunku do rówieśników szansach życiowych, pochodząca z rodzin ubogich o niskim statusie materialnym, poszukująca opieki oraz możliwości kształcenia i zdobycia zawodu,
- 3) młodzi bezrobotni, w tym szczególnie absolwenci szkół ponadgimnazjalnych, nie znajdujący pracy bezpośrednio po ukończeniu szkoły,

Działania, które podejmuje się wobec pierwszej i drugiej grupy młodzieży wiążą się z tworzeniem warunków umożliwiających jej uzupełnienie wykształcenia oraz pomoc w zdobyciu poszukiwanego zawodu przy jednoczesnym prowadzeniu pracy wychowawczej, profilaktycznej i w zależności od potrzeby resocjalizacyjnej. W sytuacji występowania trzeciej grupy młodzieży OHP realizują przedsięwzięcia szkoleniowe zmierzające do uzyskania przekwalifikowania, podwyższania kwalifikacji zawodowych, naukę umiejętności poszukiwania pracy, przygotowujące do samozatrudnienia.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami kształcenie ogólne i zawodowe młodzieży – uczestników OHP odbywa się w ramach obowiązującego systemu oświaty w placówkach podległych właściwym organom prowadzącym na podstawie ramowych planów nauczania określonych w Rozporządzeniu Ministra Edukacji i Sportu z dnia 12 lutego 2002 r. w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych natomiast praktyczne przygotowanie zawodowe realizowane jest na podstawie programów praktycznej nauki zawodu oraz harmonogramu właściwej ich realizacji. Ponadto praktyczne przygotowanie zawodowe jest realizowane na stanowiskach pracy z uwzględnieniem zmian w Kodeksie Pracy obejmujących zatrudnienie młodocianych.

Ochotnicze Hufce Pracy w wyniku długoletniej działalności wypracowały zintegrowany system pomocy młodzieży wymagającej wsparcia instytucjonalnego. Podstawę działania systemu stanowi zasada w myśl, której praca jest jednym z głównych czynników socjalizacji młodzieży umożliwiających jej właściwe usamodzielnienie oraz odpowiedzialne funkcjonowanie w dorosłym życiu. Zastosowanie w OHP systemu pomocy młodzieży sprawia, że odpowiednio realizowana edukacja zawodowa jest dla tej grupy najważniejszym czynnikiem utrzymującym ją w nurcie życia społecznego będąc decydującą o jej późniejszym życiu.

System pomocy młodzieży budowany jest na podstawie założeń:

---

⁵ Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz.U. 99/2004 r.), Warszawa 2004, s. 6823.

- 1) kształcenie ogólne i zawodowe uczestników OHP realizowane jest w ramach obowiązującego systemu oświaty,
- 2) kształcenie i szkolenie uczestników OHP odbywa się w zależności od posiadanego wykształcenia i możliwości w systemie szkolnym, a także w formach pozaszkolnych,
- 3) kształcenie zawodowe i szkolenie organizowane jest przy uwzględnieniu indywidualnych predyspozycji i zainteresowań, co pozwala na pełniejsze wykorzystanie uzdolnień młodzieży,
- 4) młodzież OHP realizuje proces przygotowania zawodowego lub przyuczenia do wykonywania określonej pracy,
- 5) uczestnicy OHP posiadają status młodocianego pracownika i odbywają przygotowanie zawodowe bezpośrednio u pracodawców na podstawie zawartych umów o pracę,
- 6) przygotowanie zawodowe i szkolenie uczestników odbywa się także przy udziale sukcesywnie doposażonej i unowocześnionej bazy lokalowej i warsztatowej OHP⁶.

Efekty organizacji procesu kształcenia są regulowane poprzez kryteria, które winien spełniać absolwent OHP tj.

- posiadać niezbędną wiedzę ogólną i zawodową,
- być przygotowanym do uzyskania tytułu kwalifikacyjnego,
- uzyskać określony zawód potrzebny na lokalnym rynku pracy lub być przyuczonym do wykonywania określonej pracy, co ma stanowić podstawę przyszłego zatrudnienia,
- posiadać nawyk ustawicznego kształcenia się,
- uzyskać dodatkowe kwalifikacje zawodowe zwiększające konkurencyjność na rynku pracy,
- umieć poruszać się na rynku pracy i prezentować swoją wiedzę i umiejętności wobec pracodawcy⁷.

Młodzież kierowana do kształcenia o charakterze zawodowym winna posiadać odpowiedni wiek tj. ukończone 15 lat oraz szkołę podstawową bądź I klasę Gimnazjum – jak również dobry stan zdrowia oraz opinię wydaną przez Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną na podstawie, której wyklucza się u kandydata występowanie upośledzenia umysłowego a stwierdza ewentualne zalecenia co do wyboru zawodu m.in. predyspozycje psychofizyczne, zainteresowania pracą zawodową.

Młodzież podejmująca dalszą drogę kształcenia w systemie Ochotniczych Hufców Pracy kierowana jest tam najczęściej przez wychowawców szkolnych, kuratorów sądowych, pedagogów szkolnych, pracowników Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej oraz rodziców.

System Ochotniczych Hufców Pracy obejmuje następujące formy kształcenia:

- Szkoła Podstawowa dla Dorosłych klasa VI: forma kształcenia przeznaczona dla osób, które ukończyły 15 lat oraz V klasę szkoły podstawowej, z pozytywną opinią Poradni Psychologiczno – Pedagogicznej oraz zawartą umową o pracę w celu przygotowania zawodowego w formie przyuczenia do wykonywania określonej pracy,

---

⁶ System kształcenia i szkolenia zawodowego w Ochotniczych Hufcach Pracy, Warszawa 2002 Komenda, Główna OHP, s. 7-8.

⁷ Tamże, s. 8.

- Gimnazjum dla Dorosłych: przyjmuje się osoby, które ukończyły 15 lat oraz co najmniej VI klasę szkoły podstawowej oraz posiadają pozytywną opinię Poradni Psychologiczno – Pedagogicznej, jak również zawartą umowę o pracę w celu przygotowania zawodowego,
- Gimnazjum z oddziałami przysposabiającymi do pracy: jest to forma kształcenia przeznaczona dla uczestników od 15 r. życia posiadających pozytywną opinię Poradni Psychologiczno – Pedagogicznej. Ponadto za zgodą Komendanta Głównego OHP organizowane są klasy I Gimnazjum o statusie ucznia tj. takie, które poza nauką ogólną nie realizują przygotowania zawodowego a wykonują prace użyteczne społecznie. Młodzież będącą uczniami tych klas po ich ukończeniu dalszą naukę kontynuuje w Gimnazjum dla Dorosłych. Pierwszy rok nauki w w/w klasach traktowany jest jako okres wyrównywania braków edukacyjnych wraz z systematycznym prowadzeniem procesu wychowania.
- Szkoła Zawodowa dla Dorosłych: przyjmowane są osoby, które ukończyły VIII klasę szkoły podstawowej lub gimnazjum oraz posiadają pozytywną opinię Poradni Psychologiczno – Pedagogicznej a także zawartą umowę o pracę w celu przygotowania zawodowego w formie nauki zawodu. Nauka w tych szkołach powinna być organizowana na podstawie ramowego planu nauczania zawartego w Rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 12 lutego 2002 r. w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych (Dz.U.Nr.15 poz.142).
- Zasadnicza Szkoła Zawodowa: to forma kształcenia przeznaczona dla osób, które podlegają obowiązkowi nauki, ukończyły gimnazjum, jak również posiadają pozytywną opinię Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej oraz zawartą umowę o pracę w celu przygotowania zawodowego w formie nauki zawodu.
- Kursy zawodowe tj. przyuczające do wykonywania określonej pracy kwalifikacyjne i czeladnicze – przygotowujące do egzaminu na tytuł robotnika wykwalifikowanego lub czeladnika w zawodzie.

Okres nauki w danym zawodzie tj. okres dwuletni lub trzyletni jest zależny od tzw.: klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego. Nauka zawodu trwa do 36 miesięcy nie krócej jednak niż 33 miesiące. Czas trwania tej nauki, rodzaj oraz zakres możliwych do uzyskania umiejętności wyznaczają plany i programy nauczania sporządzone wg: klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego. W celu właściwej realizacji przygotowania zawodowego – praktycznej nauki zawodu uczestników OHP, którzy posiadają status pracownika młodocianego – przestrzega się zasad zawierania umów o pracę. Pracodawcą dla uczestnika odbywającego przygotowanie zawodowe na statusie pracownika młodocianego uczęszczającego do j.o. OHP bez zakwaterowania tj. Hufce Pracy dochodzące jest zakład pracy, natomiast dla uczestnika uczęszczającego do j.o. OHP z zakwaterowaniem pracodawcą jest Gospodarstwo Pomocnicze OHP funkcjonujące przy Komendzie Wojewódzkiej OHP.

Młodociany jest zatrudniony pod warunkiem przedstawienia pracodawcy:

- zgody przedstawiciela ustawowego na to zatrudnienie,

- pozytywnej opinii psychologiczno-pedagogicznej,
- orzeczenia lekarza uprawnionego do przeprowadzania badań profilaktycznych pracowników stwierdzających brak przeciwwskazań do podjęcia przez młodocianego nauki w określonym zawodzie.

Czas pracy młodocianego nie może przekraczać 8 h na dobę nie mogą pracować w nocy a przerwa w pracy obejmująca porę nocną powinna trwać nie mniej niż 14 h. Młodociany pracownik po upływie 6 m-cy od rozpoczęcia pracy uzyskuje prawo do jednorazowego urlopu w wysokości 12 dni roboczych natomiast po roku pracy 26 dni roboczych.

Uczestnik OHP może być zatrudniony w zakładzie pracy, warsztatach szkoleniowych tylko w celu przygotowania zawodowego, które z kolei jest realizowane w dwóch formach jak:

- nauka zawodu,
- przyuczenie do wykonywania określonej pracy.

Nauka zawodu to przygotowanie młodocianego do pracy w charakterze wykwalifikowanego robotnika lub czeladnika poprzez praktyczną naukę zawodu organizowaną u pracodawcy, jak również kształcenie teoretyczne obejmujące tzw.: „teoretyczne przedmioty zawodowe” specyficzne dla danego zawodu.

Pracodawca ma obowiązek zawrzeć z młodocianym na piśmie umowę o pracę w celu przygotowania zawodowego zgodnie z przepisami art.195 § 1 Kodeksu Pracy.

Przyuczenie do wykonywania określonej pracy to przygotowanie młodocianego do pracy w charakterze robotnika przyuczonego a dotyczy prac, których rodzaj nie wymaga odbycia nauki zawodu. Praktyczne przygotowanie zawodowe jest realizowane u pracodawców oraz w warsztatach szkoleniowo-produkcyjnych oraz w przypadku, których pracodawcą jest Gospodarstwo Pomocnicze Ochotniczych Hufców Pracy.

Organizacja szkolenia praktycznego odbywa się według podstaw prawnych tj.

- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 28 maja 1996 r. w sprawie przygotowania zawodowego młodocianych i ich wynagradzania (Dz.U.Nr.60, poz.278),
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 1 lipca 2002 r. w sprawie praktycznej nauki zawodu.

Przygotowanie zawodowe młodocianych może prowadzić, osoba zatrudniona u pracodawcy, jeśli spełnia wymagania zawodowe (tj. instruktor nauki zawodu), pedagogiczne oraz osoba prowadząca zakład pracy w imieniu pracodawcy, jeżeli spełnia wymagania zawodowe i pedagogiczne.

Zakłady pracy zatrudniające młodocianych w ramach umowy o pracę w celu przyuczenia do wykonywania zawodu bądź nauki zawodu otrzymują refundację kosztów kształcenia praktycznego poprzez Wojewódzkie Komendy OHP na podstawie rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 maja 2003 r. oraz wymienionej Ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 art. 12 pkt. 5.

Nauka zawodu osoby młodocianej kończy się egzaminem składanym wg: zasad nauki zawodu określonych w przepisach z nauki zawodu i przygotowania zawodowego.

Młodociani, którzy byli zatrudnieni u pracowników będących rzemieślnikami uczący się w szkołach zasadniczych, składają egzamin czeladniczy przed komisją egzaminacyjną izby rzemieślniczej przy udziale przedstawiciela szkoły bądź też organu prowadzącego szkołę, do której młodociany uczęszczał. Egzamin ten jest równorzędny z egzaminem z nauki zawodu i jest przeprowadzany do końca roku szkolnego.

Przygotowanie zawodowe uczestników w warsztatach OHP obejmuje m.in. uczestników uczęszczających do j.o. z zakwaterowaniem tj. Centrum Kształcenia i Wychowania (CKiW) oraz Ośrodka Szkolenia i Wychowania (OSiW). Warsztaty występujące w strukturach OHP prowadzą działalność: dydaktyczno-wychowawczą, techniczno-produkcyjną oraz administracyjno-finansową.

Reasumując istotnym warunkiem realizacji przygotowania zawodowego młodzieży jest przede wszystkim zastosowanie wiadomości teoretycznych uzyskanych na lekcjach w praktyce a w efekcie nabycie kompetencji zawodowych w postaci zdobycia kwalifikacji.

Bibliografia

- Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz.U.Nr 95/1991) Warszawa Urząd Rady Ministrów.
- Ustawa z dnia 14 grudnia 1994 r. o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu (Dz.U.Nr 1/95 poz. 1 z późniejszymi zmianami).
- Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. Ministra promocji Ministra instytucjach rynku pracy (Dz.U.99/2004 r.) Warszawa 2004.
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej w sprawie szczegółowych zadań oraz organizacji i szczegółowych zasad funkcjonowania OHP z dnia 11.07.2000 r. (Dz.U.Nr 56/2000).
- System kształcenia i szkolenia zawodowego w Ochotniczych Hufcach Pracy, Komenda Główna OHP, Warszawa 2002 r.

Recenzent: Antoni Krauz